

فتی نو در تبیین چرایی انقلاب اسلامی

رهیا

الیاس شیخی
با مقدمه: دکتر محسن رفانی

شیخی، الیاس

رهیافتی نو در تبیین چرایی انقلاب اسلامی / نویسنده الیاس
شیخی. — اصفهان دادیار. ۱۳۸۲.

۲۶۴ صفحه

ISBN: 964-93202-2-9

۱۰۵۰۰ ریال

فهرستنامه بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. انقلاب اسلامی. ۲. ایران — تاریخ — انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ —
الف. عنوان.

۹۵۵/۰۸۳۷ DGR1۵۵۱/۹

م ۹۱۹۳-۹۲۸۲

کتابخانه ملی ایران

رهیافتی نو در تبیین چرایی انقلاب اسلامی

نویسنده: الیاس شیخی

ویراستار: زهرا جمشیدی

ناشر: دادیار

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۲

چاپ: ادیب

تعداد صفحه: ۲۶۱

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

شابک ۹۶۴ = ۹۳۲۰۲ - ۲ = ۹

کلیه حقوق محفوظ است

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران یگانه انقلاب مردمی فraigیری است که نظام سیاسی برآمده از آن پا به قرن بیست و یکم می‌گذارد. قرنی که آغازی است بر «پایان تاریخ» و پایانی است بر هر نوع انقلاب به جزء «انقلاب‌های مستمر در علم و فن آوری». انقلاب‌ها حاصل شکاف میان انتظارات انباشته شده جامعه و سکون و گرفتگی نظام سیاسی است. اما در عصری که دیگر دست تخیل نیز به دامن تحولات عالم واقع نمی‌رسد و سرعت تحولات بیرونی به اندازه‌ای شدید است که از انتظارات انسانها نیز پیشی می‌گیرد، دیگر چه جایی برای انقلاب و چه نیازی به آن وجود دارد؟

با وجود این، هیچگاه راه بر انقلاب بسته نخواهد بود. ممکن است دیگر بشریت برای دستیابی به آرمانهای اجتماعی خویش، نیازی به انقلاب نداشته باشد. اما بشر نشان داده است که مرتکب کارهای زیادی می‌شود که نیازی به آن‌ها نیست و راههای بهتری به جای آنها می‌توان برگزید. مثلاً جنگ یکی از آن کارهایی است که راههای جایگزین فراوان و کم هزینه‌تری برای آن وجود دارد. اما آیا می‌توان گفت بشر دیگر جنگ نخواهد کرد؟ مدامی که در نهاد بشر، خودخواهی، خشم و نفرت وجود دارد و قابل باز تولید است، جنگ نیز رخ دادنی است. به همین ترتیب، مدامی که انسانها در کنار رفتارهای عقلانی (عادتی - شرطی)، رفتارهای تکانشی

(Inpulse) نیز از خود بروز می‌دهند، امکان انقلاب نیز منتفی نیست. پس اگر منطقاً احتمال انقلابهای دیگر منتفی نیست، آموختن از تجارب انقلابهای گذشته ضروری خواهد نمود. و برای آموختن - باید پدیده‌ها را تجزیه کرد - مفاهیم تازه‌ای معرفی کرد و برای پدیده‌ها نظریه ساخت. در حوزه جوامع انسانی پدیده‌ها - از نظر منشأ پیدایش - در دو دسته کلی قرار می‌گیرند. پدیده‌های خود پدیدار (یکباره یا تکاملی) و پدیده‌های برنامه‌ریزی شده (طراحی شده یا هدایت شده). در میان پدیده‌های برنامه‌ریزی شده، آن دسته از پدیده‌ها که قادر تئوری انسجام یافته پیشینی هستند، می‌توانند هزینه‌های سنگینی بر جامعه تحمیل کنند.

شاید نتوان به طور قاطع گفت که انقلاب اسلامی یک پدیده خود پدیدار بود یا یک پدیده برنامه‌ریزی شده. اما اگر یک پدیده برنامه‌ریزی شده نیز بود - جدای از برخی آرمانها و ایده‌های کلی فاقد یک نظریه انسجام یافته پیشینی بود. نکته مهم این است که پیش‌بینی پذیری پدیده‌های برنامه‌ریزی شده فاقد تئوری، به سرعت کاهش می‌یابد و بنابراین رفتار آنها در چارچوبهای مرسوم عقلاتی قابل تحصیلی - و بنابراین قابل کنترل - نخواهد بود. اگر انقلاب اسلامی را یک پدیده خود پدیدار ندانیم، بی‌گمان از نوع دوم طراحی شده، اما فاقد نظریه انسجام یافته پیشینی است. در این حالت، پوشاندن الگویی عقلاتی به قامت تحولات آن - و در نتیجه پیش‌بینی‌پذیر ساختن آن کاری به غایت دشوار و البته بسیار سودمند خواهد بود. زحمتی که محقق ارجمند در این کتاب کشیده است، تلاش قابل تقدیری است که می‌کوشد با ارائه تبیین جدیدی از این پدیده، حرکت تکاملی تولید نظریات پسینی انقلاب را تقویت کند و گامی در جهت شناخت عمیق‌تر یکی از جدی‌ترین تحولات اجتماعی جامعه ایران در عصر مدرن بر دارد بی‌گمان هر نظریه‌ای بر

تجربه ابطال و تأیید نظریات پیشین بنا نهاده می‌شود و خود نیز، در جای خود، پلکان تکامل نظریان جدید می‌شود. رهیافت بدیلی که در این کتاب در کنار رهیافت‌های کلاسیک و مدرن تبیین انقلاب اسلامی ارائه شده است، برخی از خلأهای تحصیلی نظریه‌های گذشته را جبران می‌کند، در عین حال خود نیز موجد سوالات جدیدی می‌شود که انگیزه‌های عالمان آینده را برای تحقیق بیشتر، شکل می‌دهد. این زنجیره تکاملی تبیین، تا مادامی که نظام سیاسی برآمده از انقلاب، حضور عملی دارد، به پیش خواهد رفت اما هیچگاه به نقطه کشف حقیقت نهایی خواهد رسید. برای ما خاکیان، کشف نهایی حقیقت آنگاه حقیقتاً رخ خواهد داد که دیگر هرگونه گرد تعلق به عالم واقع از چهره واقعیت وجود ما زدوده شده باشد!

فردا که پیشگاه حقیقت شود پدید شرمنده رهروی که عمل بر مجاز کرد

دکتر محسن رنانی - دانشگاه اصفهان

۱۳۸۱ اسفند